

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen ja alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä kesäkuuta 2010 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen ja alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa (HE 74/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Janne Mänttari, liikenne- ja viestintäministeriö
- poliisitarkastaja Jari Pajunen, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Veli-Matti Risku, sosiaali- ja terveysministeriö

- kehityspäällikkö, yksikönpäällikkö Marita Löytty, Liikenteen turvallisuusvirasto
- ylikomisario Jussi Päivänsalo, Liikkuva poliisi
- palkkasihteeri Jyrki Halvari, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry
- projektipäällikkö Mikko Saavola, Linja-auto-liitto
- kehittämisspäällikkö Juha Karvonen, Suomen Kuntaliitto
- hallintopäällikkö Timo Koskinen, Suomen Taksiliitto
- tutkimuspäällikkö Sirpa Rajalin ja turvallisuusinsinööri Ari-Pekka Elovaara, Liikenneturva.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— oikeusministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen sekä laki alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa. Jatkossa Suomessa myytävien, muuten luovutettavien tai liikenteessä käytettävien alkolukkojen olisi täytettävä tietyt tekniset ja toiminnalliset vähimmäisvaatimukset. Vaatimusten täyttämistä olisi toimitettava todistukset Liikenteen turvallisuusvirastolle, joka päättää alkolukkojen hyväksymisestä liikenteeseen ja pitää internetissä luetteloa hyväksytyistä laitemalleis-

ta ja niiden valtuutetuista asennus- ja huoltopaikoista.

Lisäksi ehdotetaan, että nykyinen tilausajoina suoritettavia koulu- ja päivähoitokuljetuksia koskeva suositus alkolukon käytöstä muutetaan pakolliseksi. Tilapäisesti, enintään viiden arkipäivän ajan, olisi mahdollista käyttää muuta kuin alkolukolla varustettua ajoneuvoa esimerkiksi varsinaisen ajoneuvon korjauksen vuoksi. Liikenteenharjoittajan olisi viipymättä ilmoitettava poikkeustilanteesta kuljetuksen tilaajalle.

Ehdotetuissa laeissa säädettävien kieltojen ja velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä ehdotetaan tuomittavaksi sakkorangaistus alko-

lukkorikkomuksesta tai alkolukon käyttörikkomuksesta.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta toteaa, että rattijuopumus on liikenteen merkittävä vaaratekijä. Päihtyneenä ajamisen taustalla on ammatista riippumatta usein kuljettajan päihdeongelma. Vuosikausien valistustyöstä ja poliisin suorittamasta liikenteen valvonnasta huolimatta maassa jää vuosittain kiinni yli 20 000 rattijuoppoa. Tämän vuoksi tarvitaan uusia keinoja rattijuopumuksen vähentämiseksi.

Elokuun alussa 2006 voimaan tulleen koulu- ja päivähoitokuljetusten kuormituksesta ja turvallisuusjärjestelyistä annetun asetuksen (553/2006) mukaan tilausajoina suoritettavissa koulukuljetuksissa on yleensä käytettävä alkolukolla varustettuja ajoneuvoja. Neljä vuotta lainsäädännössä ollut suositus ei ole asiantuntijoiden mukaan kuitenkaan tuottanut toivottuja tuloksia. Vuoden 2010 keväällä arvioitiin vapaaehtoiskäytössä olevan 1 400 alkolukkoa, kun koulukuljetuksissa käytettäviä autoja on noin 7 000—9 000. Kuljetusten kilpailutuksissa alkolukko on otettu huomioon vain vähäisessä määrin.

Valiokunta korostaa, että kuljettajan rooli koulu- ja päivähoitokuljetuksissa on erityisen tärkeä. Lapsille kuljettaja toimii liikennekasvattajana ja esimerkkinä. Lapsilla ei ole kyytiin noustessaan edellytyksiä tunnistaa kuljettajan päihtymystä eikä todellisia mahdollisuuksia jäädä pois kyydistä. Näissä kuljetuksissa päihtyneenä ajamista on pidettävä erityisen vaarallisena ja tuomittavana.

Nyt ehdotettu alkolukon käyttöpakko kattaa kaikki ne kuljetukset, joita aiempi asetustason suositus on koskenut. Ehdotettu lainsäädäntö alkolukon hyväksymisestä puolestaan varmistaa sen, että myynnissä olevat ja ajoneuvoissa käytettävät alkolukot ovat määräysten mukaisia ja turvallisia.

Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota liikenteenharjoittajan ja myös tilaajan mahdollisuuksiin kaikissa tilanteissa järjestää lain vaatima alkolukollinen ajoneuvo. Hallituksen esittämä viiden arkipäivän joustovara on kannatettava, mutta valiokunta ei ole pitänyt sitä riittävänä ratkaisukeinona kaikissa esiin nousevissa ongelmatilanteissa. Valiokunta korostaa, että lasten koulu- ja päivähoitokuljetusten uudelleenorganisointi ongelmatilanteissa on voitava toteuttaa laillisella tavalla joustavasti ja nopeasti, jotta kuljetukset voidaan suorittaa kaikissa tilanteissa. Tämän varmistamiseksi valiokunta ehdottaa eräitä muutoksia hallituksen 2. lakiehdotukseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen

1 §. Lain tarkoitus. Alkolukko on määritelty alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta annetun lain (439/2008) 3 §:ssä. Se on laite, joka kuljettajan hengitysilmasta mitattavan alkoholipitoisuuden perusteella estää ajoneuvon käynnistymisen. Käsiteltävänä olevan lain 1 § sisältää viittauksen tähän määritelmään. Ehdotettu laki koskee yleislakina kaikkia Suomessa myytäviä, muuten luovutettavia tai liikenteessä käytettäviä alkolukkomalleja. Valiokunta pitää asianmukaisena, että alkolukkoa koskeva määritelmä siirretään

ehdotettuun alkolukon hyväksymistä koskevaan lakiin, johon voidaan viitata alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta annetussa laissa sekä ehdotetussa alkolukon käyttöä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa koskevassa laissa.

Valiokunta ehdottaa pykälän viittaussäännöksen korvaamista alkolukon määritelmällä.

8 §. Muutoksenhaku. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Liikenteen turvallisuusviraston oikeudesta hakea muutosta päätökseen, jolla sen päätös on kumottu tai muutettu. Esityksessä muodossaan momentti johtaa muutoksenhakuoikeuden olennaisesti laveampaan tulkintaan kuin vastaava hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentti, johon momentin perusteluissa kuitenkin nimenomaan viitataan. Valiokunnalle ei ole esitetty perusteita viranomaisen muutoksenhakuoikeuden laventamiselle vakiintuneesta säätämistavasta, joten valiokunta ehdottaa 2 momentin poistamista. Tämän seurauksena Liikenteen turvallisuusviraston muutoksenhaku-oikeudesta säädetään hallintolainkäyttölain 6 §:n yleissäännöksessä.

9 §. Alkolukkorikkomus. Valiokunta ehdottaa pykälään eräitä lakitekniisiä muutoksia.

2. Laki alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa

1 §. Alkolukolla varustetun ajoneuvon käyttö koulu- ja päivähoitokuljetuksissa. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin lakiviittauksen muuttamista vastaamaan 1. lakiehdotuksen 1 §:ään ehdotettua muutosta.

3 §. Menettely alkolukolla varustetun ajoneuvon rikkoutuessa. Ehdotuksen mukaan voidaan ajoneuvon rikkoutumisesta tai muusta vastaavasta syystä tilapäisesti, enintään viiden arkipäivän ajan, käyttää muuta kuin alkolukolla varustettua ajoneuvoa. Valiokunta ehdottaa säännöksen tämentämistä siten, että siinä on selkeästi kyse kuljetuksesta vastaavan liikenteenharjoittajan toiminnasta.

Valiokunta ei pidä säännöksen sisältämää joustovaraa riittävänä kattamaan kaikkia esiin nousevia mahdollisia ongelmatilanteita. Koulu- ja päivähoitokuljetukset on kyettävä hoitamaan laillisella tavalla myös niissä tilanteissa, joissa liikenteenharjoittaja ei kykene suorittamaan kuljetusta edellä mainitusta joustovarasta huolimatta. Valiokunta ehdottaa, että kuljetuksen tilaaja voi tällöin tilapäisesti käyttää kuljetuksessa muuta kuin alkolukolla varustettua ajoneuvoa. Tämä tilapäisjärjestely voi kestää vain kolme arkipäivää, ja sen edellytys on, ettei alkolukolla varustettua ja kuljetukseen sopivaa ajoneuvoa ole käytettävissä. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi tämän sisältöisen uuden 2 momentin ja ehdottaa myös pykälän otsikon tarkistamista vastaamaan paremmin pykälän uutta sisältöä.

4 §. Alkolukon käyttörikkomus. Edellä ehdotettuun 3 §:n muutokseen viitaten valiokunta ehdottaa tarkennettavaksi 1 momentin 2 kohtaa siten, että siinä sanktioidaan ainoastaan 3 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan rikkominen hallituksen esityksen tarkoituksen mukaisesti.

Valiokunta ehdottaa pykälään myös eräitä lakitekniisiä muutoksia.

3. Laki alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

3 §. Valvotussa ajo-oikeudessa käytettävä ajoneuvo. Viitaten 1. lakiehdotuksen 1 §:ään ehdotettuun muutokseen valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin alkolukon määritelmän korvaamista lakiviittauksella.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään uusi 3. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset**1.****Laki****alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(2 mom. poist.)

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään *kuljettajan hengitysil-
masta mitattavan alkoholipitoisuuden perusteel-
la ajoneuvon käynnistymisen estävän laitteen
(alkolukko)* hyväksymisestä liikenteeseen.

2—7 §
(Kuten HE)

8 §

Muutoksenhaku

(1 mom. kuten HE)

9 §

Alkolukkorikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo
2 §:n 1 momentissa säädettyä alkolukon myyn-
nin tai muun luovuttamisen kieltoa, on tuomitta-
va, *jollei* teosta *muualla* laissa säädetä ankaram-
paa rangaistusta, **alkolukkorikkomuksesta** sak-
koon.

10 §
(Kuten HE)

2.**Laki****alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

*Alkolukolla varustetun ajoneuvon käyttö koulu-
ja päivähoitokuljetuksissa*

Jos kuljetuksen järjestää kunta, kuntayhtymä,
koulu tai laitos tilausliikenteenä ja kuljetukseen
saadaan kunnan tai valtion tukea, *alkolukon hy-
väksymisestä liikenteeseen* annetun lain (/20)

1 §:ssä tarkoitettulla alkolukolla varustettua ajo-
neuvoa on käytettävä:

(1—3 kohta kuten HE)
(2 mom. kuten HE)

2 §
(Kuten HE)

3 §

Muun kuin alkolukolla varustetun ajoneuvon käyttö

Ajoneuvon rikkoutumisesta tai muusta vastaavasta syystä *kuljetuksesta vastaava liikenteenharjoittaja voi* tilapäisesti, enintään viiden arkipäivän ajan, käyttää muuta kuin alkolukolla varustettua ajoneuvoa. Muun kuin alkolukolla varustetun ajoneuvon käytöstä on liikenteenharjoittajan viipymättä ilmoitettava kuljetuksen tilaajalle.

Jos kuljetuksesta vastaava liikenteenharjoittaja ei edellä 1 momentissa säädetyistä huolimatta kykene suorittamaan kuljetusta, kuljetuksen tilaaja voi tilapäisesti, enintään kuitenkin kolmen arkipäivän ajan, käyttää kuljetuksessa muuta kuin alkolukolla varustettua ajoneuvoa. Edellytyksenä on, ettei alkolukolla varustettua ja kuljetukseen sopivaa ajoneuvoa ole käytettävissä.
(Uusi)

4 §

Alkolukon käyttörikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) laiminlyö 1 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ajossa käytettävän ajoneuvon varustamisen alkolukolla tai sen pitämisen toimintakuntoisena,

2) rikkoo 3 §:n 1 momentissa säädettyä määrääikää tai laiminlyö mainitussa momentissa liikenteenharjoittajan tehtäväksi määrätyn ilmoituksen tekemisen, taikka

3) laiminlyö 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun alkolukon asennuksesta ja kalibroinnista annettua todistuksen pitämisen 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun kuljetuksen aikana mukana ajoneuvossa,

on tuomittava, jollei teosta (poist.) muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, **alkolukon käyttörikkomuksesta** sakkoon.

(2 mom. kuten HE)

5 §

(Kuten HE)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

3.

Laki**alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta 26 päivänä kesäkuuta 2008 annetun lain (439/2008) 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

3 §

Valvotussa ajo-oikeudessa käytettävä ajoneuvo

Valvotun ajo-oikeuden aikana käytettävät ajoneuvot on varustettava alkolukon hyväksymi-

sestä liikenteeseen annetun lain (/20) 1 §:ssä tarkoitetulla alkolukolla. Alkolukko asennetaan valvottuun ajo-oikeuteen määrätyn (valvottava) käytössä olevaan yhteen tai useampaan:

- 1) henkilöautoon;
- 2) linja-autoon;

3) pakettiautoon;
4) kuorma-autoon; tai

5) traktoriin.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Leena Harkimo /kok
Risto Kuisma /sd
Lauri Kähkönen /sd
Mats Nylund /r

Pentti Oinonen /ps
Markku Pakkanen /kesk
Lyly Rajala /kok
Tero Rönkä /sd
Janne Seurujärvi /kesk
vjäs. Sari Palm /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.